

1930 DEC. 20.

A Budapesti Kir. Magy.
Pázmány Péter Tudomány-
egyetem Tanácsának

memoranduma

a magyar királyi kormány-
hoz, a felsőház és képviselő-
ház tagjaihoz és a magyar
társadalomhoz az Egyetem
halaszthatatlan szükségle-
teinek kielégítése tárgyában

Archivum: gy

20

Az élet a tudományos intézetekkel szemben naponként felvet problémákat, melyek rendszerint oly szövevényes kapcsolatban állnak egymással, hogy jól csak akkor fejthetők meg, ha összes vonatkozásukat áttekinthetjük és kihatásaikat kritikával megvizsgálhatjuk. E feladatok három irányba ágaznak el: felvezetni a tanulni vágyókat az ismereteknek legmagasabb régióiba; kutatni újabb igazságok után; végre, a tudomány megállapításait átvinni a közélet gyakorlatába.

Némely államnak sokféle szerve van e feladatokra: a legkülönbözőbb fő- és szakiskolák, nagyszerű kutató és kísérletező intézetek, szakbizottságok és tanácsok. Magyarországon a felső oktatást egyedül a főiskolák végzik és jóformán kizárólag az ő kereteikben folyik a komoly tudományos munka is, mert kutató intézeteink nagyon gyér számmal vannak, a szaktanácsok pedig többnyire csupán egy-egy szűk kultúrterülettel foglalkoznak, és mint az Akadémiák, nem is bírnak a vizsgálatokhoz szükséges intézményekkel; jól tehát csak akkor működhetnek, ha tagjaik más, főleg egyetemi erőforrásokra támaszkodhatnak.

Ezért nálunk, akiknek nincsen a Collège de France-, a Kaiser Wilhelm Institut-, a National Research Institute stb.-hez hasonló intézetünk, a főiskolák rendkívül nagy kulturális missziót teljesítenek. Az élet és a közélet szabályainak rendszeres kutatására és hirdetésére csak ők, még pedig elsősorban az egyetemek képesek, mert csak ezek foglalkoznak a tudományok összeségével. Laboratoriumaik, szemináriumaik, klinikáik felderíthetik a felmerülő kérdéseket, graduáltjaik pedig, mint misszionáriusok az eredményekkel telítve szélednek el, hogy az ismereteket országszerte elterjesszék, a közművelődést emeljék és a közvéleményt nemesítsék.

Kitűnik ebből, hogy az egyetemeknek párhuzamosan kell fejlődniök az étellel és mintegy állandóan készenlétben kell lenniök. De lehet-e valamely egyetem „készen”? Folyton újabb eszmék merülnek fel, melyek új igényeket váltanak ki, újabb berendezéseket, átszervezéseket követelnek. Az egyetemnek nem a tétlenség nyugalma, hanem a dinamikai egyensúly nyugodtságára, állandóan egyenlő rhythmusú tenzióra van szüksége. Baj volna, ha valamely egyetem csak regisztrálná az eseményeket anélkül, hogy azokra előkészítő, fejlesztő, védő vagy elhárító befolyást gyakorolna.

Ennek az állandó készenlétnek azonban kelléke az állandóan magas technikai nivó, aminek biztosítása az állam érdeke és feladata. Az alábbiakban tehát felhívjuk a figyelmet a Pázmány-Egyetem szükségleteire, amivel semmiképen sem kívánunk eléje vágni a testvér-intézmények, pl. a Műegyetem hasonlóan méltányos kívánságainak. A mai helyzet azonban már olyan súlyos, hogy kötelességünknek tartjuk azt az irányadó körök és a köztudat előtt feltárni.

A béke évtizedei alatt kialakult az a tapasztalat, hogy az eredményes működéshez a Pázmány-Egyetemnek évenként legalább 4-3 millió aranykoronányi dologi hitelre van szüksége. A háborúban, az összeomlás, infláció, a feléledés korszakában ez a javadalom számszerűleg emelkedett ugyan, értékben azonban leolvadt, pedig közben a drágaság folyton növekedett. Volt olyan év (1920/21), melyben a kiutalás aranyértékben a békebelinek már csak egy ötödére, 22-79%-ára rúgott.

Ily módon Egyetemünk az utolsó 16 év folyamán a 68-8 millió aranykorona esedékes javadalom helyett csak 52-08 milliót kapott kézhez. A hiányzó 16-72 millió aranykoronának, vagyis az esedékes összeg 24%-ának elmar-

dása nagy bajok forrása lett. Ez a esonka javadalom különben nemcsak absolute, hanem relatíve is kevés volt ; így pl. az állam az 1920/21-től 1930/31-ig terjedő 11 év alatt a négy hazai egyetem dologi kiadásaira 77.95 millió pengőt fordított, de ebből a Pázmány-Egyetemnek csupán 32.34 millió P

41.5% jutott, pedig ennek 1919/1920-tól 1929/30-ig..... 63.370
 ugyanekkor a 3 vidéki egyetemnek együtt 32.222
 95.592

hallgatója volt, vagyis míg a Pázmány-Egyetem a munkának 66%-át végezte, a javadalomból csak 41.5%-ban részesedett ; szükségletének csak $\frac{3}{4}$ része fedezett : a hiány, mint említettük 19.4 millió pengőre becsülhető. Ezt úgy is kifejezhetjük, hogy 1919/20-tól 1927/28-ig egy-egy pesti egyetemi diákra átlagosan 622, a vidékiekre 1802 P, tehát 189%-kal több dologi kiadás esett.

Azt mondhatná valaki, hogy ez a feltűnően kedvezőtlen arány csupán átmeneti és a vidéki egyetemek alapítási költségei miatt állott be. Vegyük tehát az 1929/30. évet szemügyre, a legutolsót, melynek adatai közölve vannak. Ekkor a vidéki egyetemek már teljesen üzemben voltak.

1929/30-ban a hallgatók száma :

a szegedi egyetemen	1700
a debreceni „	974
a pécsi „	1377
a Műegyetemen	1499

tehát mindössze : 5550

viszont a Pázmány-Egyetemen a hallgatók száma..... 5751

volt, vagyis a vidéki egyetemek a Műegyetemmel együtt sem érték el a Pázmány-egyetemi létszámot, mégis átlagosan 83%-kal többre kerültek. Ha ugyanis (az 1929/30. évi állami költségvetés adatai szerint) az említett tanintézetek összes kiadásából levonjuk a tőlük származó tárcabevételeket és a maradékot elosztjuk a hallgatók számával, a következő képet kapjuk :

Áll. költségvetési előirányzat az 1929—30. évre	Pázmány E.	Szegedi E.	Debreceni E.	Pécsi E.	Műegyetem	Együtt a Pázmány E. nélkül
Összes kiadás (ezer pengőben)	8039	3815	3193	2997	2123	12128
Összes bevétel	2775	894	950	897	85	2826
Tényleges kiadás	5264	2921	2243	2100	2038	9302
Hallgatók száma	5751	1700	974	2377	1499	5550
1 hallgatóra eső évi összköltség P	915 = 100%	1753 = 191%	2303 = 251%	1525 = 166%	1358 = 148%	1677 = 183%

Látnivaló ebből, hogy az 1929/30. tanévben az 1—1 hallgatóra eső összes költség a Műegyetemen 1358 P = 148%, a pécsi egyetemen 1525 P = 166%, a szegedin 1753 P = 191%, a debrecenin 2303 P = 251%, átlagban 1677 P = 183% volt, a Pázmány-Egyetemen felmerülő 915 P = 100%-kal szemben !

Mindez a költségvetési előirányzatból van számítva, mert a zárszámadásokat nem ismerjük. A valóságban a divergentia talán még szembeötlőbb volt, mert a Pázmány-Egyetem vagyona bizonyára több jövedelmet hajtott a kimutatott 80.000 P-nél, hiszen már maga a Budapest IV. ker. Kossuth Lajos-utcai ház is 154.171 P bruttó és mintegy 100.000 P netto jövedelmet hozott, nem számítva a nyomdát, a Tolnában és Baranyában fekvő mintegy 14.797 kat. hold terjedelmű, ma is meglévő birtokokat. Valószínű tehát, hogy az állam a Pázmány-Egyetemre a kimutatottnál kevesebbet költött ; a pon-

tos adatokat nem ismerjük, mert Egyetemünknek nincsen módjában saját vagyonának kezelésébe beleszólni, sőt még csak bele is tekinteni.

A Pázmány Péter Tudományegyetem tanszékeinek s intézményeinek színvonalon tartását és fejlesztését nem akaszthatja meg s nem teheti feleslegessé a vidéki városok egyetemeinek egyébként részükről is kívánt fejlődése és fejlesztésüknek a szükségessége. A legtávolabbról sem kívánjuk vidéki egyetemeink jogosult érdekkörét és testvéri érzületét bántóan érinteni. De mégis csak őszintén ki kell mondanunk, hogy a Pázmány Péter-Egyetem 300 éves multjánál és az ország fővárosában való elhelyeztettségénél fogva kétségekívül az országnak első egyeteme, kultuszminiszterünk saját szavai szerint az ország archiuniverzitása, amely nemzetközi tudományos relációkban is teljes jogú, akkreditált intézmény, s hogy ennél fogva nem szenvedhet kétséget, hogy ennek az egyetemnek minden tekintetben az ország legjobban felszerelt egyetemének kell lennie és maradnia. Ezt a kérdést egyáltalán nem az egyes egyetemeknek külön érdekei, hanem a mindenekfelett álló országos, nemzeti közérdek szempontjából szabad és kell megítélés tárgyává tenni. S éppen ebből a szempontból, országos tudománypolitikai tekintetből mondható veszélyesnek az, ha a vidéki egyetemek fejlesztése a Pázmány-Egyetem rovására történnék, aminek pedig újabban nem egy sajnálatos jelensége észlelhető. Ne tévesszük szem elől, hogy az ilyen eljárásnak csak az lehet az eredménye, hogy míg egyfelől a vidéki egyetemek életképessége a mesterséges fejlesztéssel csak igen problematikus biztosítást nyerhet, addig másfelől az ország nagy tradíciójú, nemzeti kulturális életünk legmélyében gyökerező és az élet viharait átélte, életerős ősi egyetemét, mely az ország kulturális életének vezetésére volt és van most is hivatva, a tespedés és a lassú sorvadás veszélyének tesszük ki, aminek kárát mindenbizonyal az ország egyetemes érdeke látná.

Ezzel kapcsolatban kívánunk rámutatni az ifjúság egyetemi elhelyezkedésének az ügyére is, amelynek kezelése újabban szintén bizonyos visszасահágokat mutat. Ha van is némi jogosultsága annak az óhajnak, hogy az ország egyes vidékeiről az egyetemi tanulmányokra törekvő ifjúság lehetőleg az illető vidéknek egyetemére kerüljön, az már éppenséggel nem mondható kívánatosnak, hogy az országban vezető szerepre hivatott férfiak egész közép- és főiskolai kiképzésüket vidéki városokban nyerjék anélkül, hogy főiskolai tanulmányi idejüknek legalább egy részét ne a főváros kulturális miliójében töltsék s a főváros művelődési intézményeivel meg ne ismerkedjenek, nem is említve azt, hogy az a kormányzati törekvés, hogy a főiskolai hallgatóknak az egyes egyetemekre való beiratkozása kényszerrel irányítottassék s afféle körzeti beosztások által korlátoztassék, jogilag is aggályosnak mondható, mert nem egyeztethető össze az 1848. évi nagy törvényhozásban biztosított tan-szabadság alapjogával sem.

Budapesten és közvetlen környékén 49 középiskola van, Pécsen és a Pécshez tartozó legtágabb értelemben vett körzetben 37, a szegedi körzetben 33, a debreceniben 27. Az 1928/29. tanévben a budapesti körzetben sikeresen tettek középiskolai érettségit 2475-en, a pécsi körzetben 1039-en, a szegediben 830-an, a debreceniben 910-en. Ha csak a budapesti körzet középiskoláiból kikerülő egyetemi beiratkozásra jogosult tanulóifjúság számára akarnók is megnyitni a Pázmány Péter-Egyetem kapuit és az ország területének legnagyobb részére kiterjedő vidéki körzetek ifjúságát a budapesti egyetemre való felvételtől ki akarnók zárni, akkor is a vidéki egyetemekre beiratkozásra jogosultak száma együttesen alig háromszázzal több, mint a budapesti egyetemen felvétel kérelmezésére jogosultak száma. Ezek az adatok is meggyőzően igazolják, hogy a Pázmány-Egyetem hallgatósága létszámának további apasztása a körzetekre való felosztás gondolatának keresztülvitele esetén is nagy méltánytalanságot jelentene a budapesti és környékbeli középiskolákból kikerülő tanulóifjúság hátrányára.¹

Említettük, hogy Egyetemünk az utolsó 16 év folyamán 19.4 millió pengővel kevesebb javadalmat kapott, mint amennyi a létminimumára

¹ Az úgynevezett rayonirozásról képet ad az utolsó lapon mellékelt térkép.

szükséges. Minthogy Egyetemünk valóságos társadalmi defaveurban áll jelenleg, ezt a hiányt alig enyhítette valamilyen, a német Notgemeinschaft mintájára alakult támogató szervezet; teljes súlyával ránehezedett tehát ez a tanszékeinkre. Ennek belső és külső kihatása lett. A betegek nem kaptak elég ételt és tiszta fehérneműt, az orvosok mikroszkópot, reagensket és folyóiratokat. Gyűjteményeink elszegényedtek, épületeink leromlottak, könyvtáraink antikválódtak, a tanárokat pedig valóságos számtisztekké változtatta a sok gazdasági tanakodás és nehézség. Ez lassankint meggyengítette az Egyetemnek expanzív erejét és ennek arányában népünknek általános műveltsége és belátóképessége szintén visszaesett. Az idők jele a javasasszonyok, a csodadoktorok, teozófusok elszaporodása; azok a felszólalások, amelyek még a képviselőházban is elhangzottak május 2-i ülésén egy titkos csodaszer ügyének tárgyalásánál; az egészségtelen építkezési mód, mely a szűkös anyagi eszközökkel sem lehet menteni s mely nem törődve az orvosoknak felzúdulásával, alá nem pincézett, ósdi típusú falusi házakkal lepi el az országot.

A tudomány ilyen lebecsülésének szomorú következményei lettek, a kultúr-államok között Magyarországon legnagyobb a csecsemőhalálozás száma, az általános halálozási arány tekintetében pedig csak egy állam mutat szomorúbb képet hazánknál. Száz magyar újszülött közül már az első évben meghal 17, amíg Hollandiában, Svájcban csak 5, Angliában 6, a németeknél 8, Új-Zeelandban 3·8; ezért van, hogy a mi szaporodásunk csak 8⁰/₁₀₀, a románoké ellenben 12⁰/₁₀₀, hogy a mi lakosságunk 70.000, az oláhoké viszont 210.000 lélekkel gyarapodik évenként!

Arra vonatkozólag, hogy hol és mire lenne szükség, gondos adatgyűjtés és tanácskozás folyt. Minthogy most a közvéleményhez, a józan belátáshoz fordulunk, csak nagy vonásokban ismertetjük legsürgősebb szükségleteinket: készek vagyunk azonban, amikor ennek ideje elérkezik, beható számításokat is bemutatni.

I. A Hittudományi Karon oly kevés a helyiség, hogy három tanár van bezúfolva egy közös szobába, mely azonkívül még szemináriumok céljaira is szolgál. Ez a helyszűke lehetetlenné teszi az elmélyedő, komoly tudományos dolgozást. Egyébként is ez a Kar tantermeivel sötét és előadásra alkalmatlan udvari épületszárnyba szorult. Az általános egyházi törvény követelménye, hogy a hittudományi tanfolyam hat évre terjesztessék ki. Külföldi egyetemek teológiai fakultása, sőt egyházmegyei hittani főiskolák is ennek megfelelően rendezkednek be. Ha hazánknak egyetlen katolikus teológiai fakultása meg akar felelni az egyházi törvény rendelkezésének és lépést akar tartani a külföldi fakultásokkal, akkor szintén mihamarább át kell térnie a hat évi tanfolyamra, ami legalább két új tanszék felállítását és új tanterem létesítését teszi szükségessé.

II. A Jog- és Államtudományi Kar eredetileg 27 tanszékének idők folyamán egyharmad résszel történt lecsökkentése folytán oly mértékben lett leszerelve, hogy mint az ország első jogi fakultása való hivatásának megfelelni képtelen és valósággal egy csonka fakultásnak képét nyújtja. A helyzetnek abnormalitására jellemző egymagában az a tény, hogy amíg a világháborút megelőző időkben ezen az Egyetemen a nemzetközi jognak két párhuzamos tanszéke is volt, addig mai nap, amikor a nemzetközi jognak jelentősége és tartalma szinte napról-napra növekedőben, aminek megfelelően már a vidéki egyetemeken is a nemzetközi jognak különálló tanszéke van, a budapesti egyetem jogi fakultásán ily tanszék egyáltalán nincs megszervezve. Ennek a Karnak kielégítésében továbbra el nem halasztható szükséglete a tudományszakok specializálódásának megfelelő új szemináriumok és intézetek létesítése s azok számára alkalmas helyiségeknek előteremtése, amire a központi egyetemi épület jelenlegi terjedelme teljességében alkalmatlan; továbbá a már működésben levő szemináriumok elégtelen könyvtárának kiegészítése és állandó adjunktusi személyzettel ellátása, amelynek eddigi hiánya egyik legfőbb akadálya a tanári szukreszcencia biztosításának.

Nagyon sok panasza ad továbbá okot a központi épület, melynek rendbehozatala, elavult Perkins-rendszerű fűtésének kicserélése régóta szükséges.

IV. Utoljára hagytuk az *Orvostudományi Karnak* szükségleteit.

Ez a legnagyobb üzemmel dolgozó Kar érzi meg leginkább a nyomasztó állapotokat. Huszonegy év óta csak egy intézmény fejlődött ennek telepén: az ott elhelyezett Gazdasági Hivatal, melynek 1907/08-ban 22, 1921/22-ben ellenben 82 tisztviselője volt. Az akkor fennállott 23 tanszékhez azóta ugyan 8 újat (bakteriológia, agyanatómiai, gyógyszerismeret, urológia, gégszét, fülészet, radiológia, 3 sebészeti) és két intézetet (gyógyszertár, diétetika) csatoltak, — új épületet, azonban nem emeltek számukra, hanem a meglevő, túlszűfolt intézetek és kórházi osztályok közé préselték be azokat. Csaknem hihetetlenül hangzik, hogy Budapesten öt rendes tanszékű klinikának nincsen saját otthona (gyermek, orr-gége, fül, urológia, 3. sebészeti), hogy Egyetemünknek nincsen fertőző kórháza, vízgyógyintézete, fizikális terápiás osztálya, lupusgyógyító központja, szifilisz- és rákkutató, vagy az ipari megbetegedéseket tanulmányozó szociálhigiéniai stb. intézete.

1. 21 évvel ezelőtt készült el a külső klinikai telep. Azóta alig történt nevezetesebb létesítés Budapesten az orvostudományok tanításának fejlesztése érdekében. Érthető tehát, hogy most valamennyi tanár kéri *épületének tatarozását, a fűtés-, víz-, csatorna-, gáz-, villany-, világító-, lift-, motor-, óra-, jég-, szellőző-, telefonberendezés rendbehozatalát; a falak stb. lemosását, festését, mázolását, illetőleg csempézését és ott, ahol hullák kezeltenek (anatómia, kórbonctan, törv. orvostan) az idevágó hűtő- és konzerválókészülékek modernizálását, illetőleg felállítását.*

2. A másik általános kívánság a *laboratóriumok* rendbehozatala, műszerekkel való megfelelő ellátása; a *kísérleti állatok* nagyban való tenyésztésének lehetővé tétele és decentralizált *állatistállók* felállítása.

3. A harmadik igen fontos kérés a *fehértaruha, ágyneműek* beszerzése. Ebben a tekintetben hihetetlenül rossz a helyzet; a klinikák nem merik a külföldi látogatóknak megmutatni a kórtermeket, olyan lekopott, rongyos azoknak felszerelése.

4. A betegek *élelmezése*, az osztályoknak *műszerekkel, gyógyszerekkel, közőszerekkel, vegyi anyagokkal való ellátása* is tarthatatlan. A ma oktrojált megszorítások lehetetlenné teszik a gyógykezelést és a barakkórházak színvonalára süllyesztik a klinikákat.

5. Igen hátrányos helyzetben vannak végre az orvoskari tanszékek a *könyvtáraik és gyűjteményeik* tekintetében: évek óta nem kapnak erre segítséget, ami végeredményben annyit jelent, hogy intézeteink, mint a háború idején, ma is el vannak vágva a tudományos irodalomtól. Németországban harmincnél több nagy orvosi közkönyvtár működik és némelyikbe ezernél több folyóirat jár. Nálunk az egyetlen ilyen gyűjtemény alig 150 folyóirattal bír!

6. Egy további halaszthatatlan szükséglet a *saját épülettel* nem bíró klinikák, főleg a gége-, fül-, urológiainak definitív elhelyezése, hiszen azok a Rókus-kórház lebontása esetén az utcára kerülnek; még fontosabb a belső klinikai telepen levő 2. sz. *belklinikának* legalább 70 ágygal és egyéb helyiségekkel (laboratórium, könyvtár, fizikai és hidroterápia, stb.) esetleg két emelet ráépítése útján való kibővítése; a *közegészségtan* számára egy új épület létesítése úgy, hogy abban az újabb irányok — *szociális higiéné stb.* — is művelhetők legyenek. Ezzel az *életteni* épületben felszabadulna néhány helyiség, melyek 58 év előtt az *életteni* intézettől „ideiglenesen“ vétettek el és egy új közegészségtani épületnek — esetleg a Rockefeller alapítvány támogatásával való — megépítése után végre visszaadhatók lennének eredeti rendeltetésüknek.

A közegészségtani intézeti épületnek ezt a felszabadítását és teljes egészében a közegészségtan céljaira való átadását egyik legégetőbb szükségletnek fogjuk találni, ha figyelembe vesszük ennek a tudományágnak rendkívüli fontosságát és fejlődését. Az utolsó 30 esztendőben különösen a szociális higiéné terén láttunk a külföldön nagy haladást. A nagy tömegek egészség-tanával való foglalkozás elsőrendű tudományos és szociális követelmény. Minálunk azonban e tudomány érdekében még kezdeményezés sem történt.

hetett s nem is fog történni mindaddig, míg a közegészségtani intézet más intézetek apparátusaival megtöltött helyiségekben összezsúfolva tengődik.

Elképzelhetetlenül káros továbbá Egyetemünkre, hogy se modern *tuberkulózis osztálya*, se *fertőző kórháza nincsen!* A tanítás nagyon szenved amiatt is, hogy mind a két *kóronctani* intézet a belső telepen van, egy akkora épületbe beszorítva, melybe jól csak az egyik intézet férne el. A 2. sz. intézet kitelepítésével a külső telepre a viszonyok mindjárt megjavulnának.

Az *I. sz. sebészeti klinika* 50 ágyas pavillont kér a tuberkulózis- és a sportsebészet kifejlesztése érdekében.

Bővítést kér a *II. sz. sebészeti klinika* is; mert műtőtermeinek elhelyezése rendkívül célszerűtlen; ortopéd- és vízgyógyintézetre lenne szükség; az apolószemélyzet lakása is egészségtelen; modern laboratóriumot kellene felállítani. Mindez egy 3. emelet ráépítésével lenne megoldható körülbelül 900.000 P összköltséggel. Új emeletet kér a *stomatológia* is; hazánk ezen egyedüli fogorvosképző intézetének tanterme túlszűk; a hallgatók fele nem fér beleje. Az operatív kezelés kifejlődésével további 20—30 ágyra lenne szüksége.

Évek óta kéri végre a Kar, hogy *Könyvtára* új, bővebb helyiséget kapjon a Gazdasági Hivatal által ellepett helyiségek visszaadása útján; így meg lehetne oldani a hallgatók és a segédszemélyzet tanuló-könyvtárának kérdését is. Ugyancsak többször javasoltatott az, hogy a mai *Collegium Medicum* jobban kihasználva, tanuló-, kultúr-, testgyakorló- és internátusi helyiségekkel kibővítve egy *Medikus házzá* alakíttassék. Így némileg segíteni lehetne a hallgatók nevelésének ma erősen elhanyagolt ügyén.

7. Külön típusa a kéréseknek az, hogy a megürült *2. sz. anatómiai tanszék* szövettani, fejlődéstani és biológiai tanszékké szerveztessék át; ez lényegesen gazdagítaná a hallgatóság kiképzését, természetesen azonban bizonyos átalakításokat kívánna.

8. Ami végre az egyes külön kívánságokat illeti, kínos meglepetést okoz, ha a mindenünnen előtörő elemi kérésekből kiderül, hogy intézeteink mai *felszerelése milyen szegényes, elhanyagolt és leromlott.*

Sokan kérnek:

a) *optikai* készülékeket, mikroszkópokat, demonstrációs berendezést, fényképezőt, kinematográfot, analitikai és egyéb lámpákat;

b) a *tanterem* számára vetítő, besötétítő szerkezetet, fali táblákat, modelleket, telekardiafont, mintázó berendezést;

c) a *laboratóriumba* biokémiai, bazalmetabolikus, respirációs, elektrokardiografos, szövettenyésztési, spirométer, vírusfiltráló, sterilizáló, autoklav, termosztat, centrifugáló, cirkuláris szivattyús, vacuumos, desztilláló stb. berendezést;

d) *sebészeti* műszereket, villamos trepanálót, műtőasztalokat, Zander-, ortopéd-, hidroterápiai készülékeket;

e) *bűtorokat*, írógépet, robbanásmentes filmszekrényt, mosógépet, tea- és tálaló-konyhát, jéggépet, liftet;

f) *Röntgen*-, Bucky-, rádium-, dozismérő-, röntgenstereoszkóp-, röntgenvédőberendezést;

g) végre egyesek az intézeti *átalány felemelését, könyvtári, laboratóriumi javadalmat, személyzet kiegészítését*, valamennyien pedig a kötelező koldulás, az ú. n. *kiskassza* beszüntetését és rendes javadalom által való helyettesítését kérik.

Az orvostudományi karon is mind sürgetőbben jelentkezik a tanulmányi idő hat évre való kiterjesztésének követelménye. Az alaposabb orvosképzés érdekében történő fejlesztés új tanszékek felállítását, tantermek létesítését és felszerelését fogja igényelni.

Úgy az előterjesztett kérésekből, mint a felhozott számadatokból látható, hogy Egyetemünknek, az ország e legrégebb és legfontosabb tanintézetének mennyire lemaradt a felszerelése a szükséges minimális mérték mögött. A mai helyzet csak vergődés. Amint az orvosi karnak visszaesése előidézte közegészségügyünk süllyedését, úgy fogja előbb-utóbb a hittudományi karé a vallásosságnak és a közerkölesőknek, a jogié a jogrendnek, a bölcsészeti

karé a közműveltségnek katasztrófáját maga után vonni. Az egyetem, mint az emberi szervezetben az agyvelő, rászorul a többi szervnek védelmére. Ha ez nem történik meg idejében, általános desorganizáció következik.

A küzködő állapotok persze Egyetemünk agilitását, mukáját gátolták, hírnevét is elhalványították; a külföldi intézményekkel fennállott szivélyes reciprocitás elsorvad, az itthon szépen megindult University Extension pedig megszűnt.

Még inkább megszenvedik azonban e nehéz, süllyedt állapotokat diákjaink és fáj látnunk, hogy milyen más milióban nevelődnek ők, mint pl. madridi vagy párisi kollégáik, akik a Cité Universitairében 18—20 idegen nemzetnek kiválogatott, jeles előmenetelű fiaival élnek együtt; személyes kapcsolatokat, barátságot köthetnek velük, megfigyelhetik szokásaikat, életfelfogásukat, sportjaikat; játszva elsajátíthatják nyelvüket és mindent, ami jót, hasznosat, nemzeti öntudatukkal összeférőt és erre előnyöset azoknál észrevesznek.

Fájdalmas ezzel szemben a Pestre kerülő diáknak helyzete. Csak kicsiny részük talál otthont kollégiumokban, vagy művelt családi körben. Kevesen élvezik a szűkös eszközökkel rendelkező diákjóléti intézmények támogatását. Legtöbbjükre senki nem vigyáz; modorra, ízlésre, életismeretekre, az események kapcsolataira, általános művelődésre senki sem tanítja őket. Idegen nyelveket nem hallanak. Kicsi hányaduk új egészséges turisztikát, sportot, egymás között ülnek és szomorú tépelődéssel töltik el idejüket, s a régi magyar diákhagyományok helyett a már hazájukban is elhalványuló német diáktradíciókat utánozzák! Mi is ébressze fel őket letargiájukból? Időről-időre hallanak olyan híreket, hogy 200 érettségit tett leány, mint házi cseléd szolgál; hogy a gyári munkások egy része diplomás mérnök; a kalauzok, sőt utcaseprők között sok a főiskolai hallgató, a gyárainkban ellenben nagyszámú cseh és német mérnök és vegyész van alkalmazva! Ha tíz évig nem számíthatnak állásra, látják-e célját annak, hogy tanuljanak, vizsgázzanak? Nem elérhetetlen délibáb csillogás az ilyen elhagyott ifjú előtt a jólétet hozó jövőnek képe? Családja talán nélkülözések árán küldötte fel őt az egyetemre abban a reményben, hogy valamikor özvegy anyjának, apró testvéreinek támogatója lesz, ehelyett azonban ő mindinkább tudatára ébred helyzete reménytelen-ségének! Csoda-e, ha elkecsereedik és látva a tivornyázó közéletet, a mai kifestett nőket, a kérkedő luust, olvasva az állandó panamabotrányokat, megundorodik, kivándorol, vagy elzúllik, iszákos vagy bűnöző lesz, szakít a tradíciókkal, az ideálokkal és az árvalányhaj helyett az őszirózsát vagy a vörösszegfűt választja?!

Mit hoz a jövő?

Hazánk kétségtelenül még tovább súlyosbodó és még beláthatatlan ideig elhúzódó krízisek előtt áll. Az ország terhei mindig nyomasztóbbak lesznek; talán most nyílik az utolsó alkalom arra, hogy hosszú időre rendbe hozzuk, működésre képessé tegyük intézeteinket és hogy tanítványaink jóléte, nevelése, lelkiülete érdekében valamit tegyünk. Ha az az alkalom, melyet a felveendő *külföldi kölcsön nyújt*, elmúlt, dermesztő stagnálás fog bekövetkezni, ami a máris sorvadozó Egyetemünknek teljes visszaesését jelenti. A legfőbb érdeke tehát az egész országnak, hogy ez a legrégebb és legnagyobb tanító-intézet megerősödjék, hogy neki a kormány a *szükséges* investíciókat lehetővé tegye.

A Kir. Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Tanácsa kéri tehát az irányadó köröket, tegyék lehetővé, hogy:

1. *Egyetemünknek körülbelül nyolc millió pengő értékűre becsülhető égető szükséglete az állam által felveendő külföldi kölcsönből fedezetet kapjon.*

A kölcsönből kért eme részesedésből a fentebb részletesen felsorolt szükségletek közül elsősorban a következők volnának kielégítendőek:

a) Az egyetem központi épületére, úgy a szerb-utcai, mint a hittudománykari udvari szárnyon negyedik emelet ráépítése, amivel a jog- és államtudományi, valamint a hittudományi kar legégetőbb szükségleteiről a leg-takarékosabb módon történék gondoskodás.

b) Ugyanebben a központi épületben az elavult egész fűtőszerkezetnek

kicszerelése újrendszerű központi fűtőberendezéssel, ami egészségesebb és egyben sokkal takarékosabb fűtést eredményezne.

c) A közegészségtan számára új intézeti épület felépítése, hogy az élettani és életvegytani intézetek elhelyezkedhessenek az egész jelenlegi élettani épületben.

d) A II. számú belklinika épületére két emelet ráépítése.

e) A bölcsészettudományi kar természettudományi intézetei számára új épületek építése természettudományi telep létesítésével, hogy a természet-tudományi intézetek jelenlegi elhelyezésére szolgáló épületek a szellem-tudományi tanszékek szükséges kibővítési céljaira átalakíthatók legyenek.

f) Az egyetemi gazdasági hivatal számára külön épület létesítése, hogy az általa elfoglalt helyiségek az orvoskari könyvtár céljaira átadhatók legyenek.

g) Az egyetemi ifjúság kötelező testnevelési céljaira tornacsarnok építése uszodával és a diákjóléti intézmények elhelyezésére Diákház építése célszerűen a Collegium Medicumnak az Üllői-útig való kibővítésével.

2. *Hogy Egyetemünknek bevételei, a tandíjából és az ápolási díjából eredő jövedelme az állami költségvetésnek brutto rendszerére való tekintet nélkül Egyetemünk kezében maradjon, legalább addig, amíg az utolsó 16 évben elszenvedett javadalomcsökkenés kiegyenlítődik.*

Alapjainak és vagyonának hozadéka pedig adassék vissza az Egyetem rendelkezésébe.

Ha ez megtörténik, akkor Egyetemünknek 1935-ben megtartandó 300 éves jubileuma egyúttal az újjászületés ünnepélye is lesz!

Különböző kultúrpolitikai nyilatkozatok és tervek hangoztatták annak állítólagos hasznát és célszerűségét, hogy az ország kultúrkörzeteire osztassék és az egyes körzeteknek egyetemre törekvő ifjúsága az illető körzeten levő egyetemre irányíttassék. A nyilatkozatok alapján nagy körvonalakban meg tudjuk rajzolni a szegedi, a pécsi, a debreceni és a budapesti tudományegyetem körzetébe tartozó terület határait, amint az alábbi térkép-vázlat feltünteti. Aránytalanul nagy területekre terjednek ki a vidéki egyetemek elgondolt körzetei, míg a budapesti egyetem körzete területileg igen kicsire zsugorodik. A vidéki körzetek nagy részéből sokkal könnyebben közelíthető meg Budapest, mint a vidéki körzet egyetemi városa.